

Φύση, άνθρωπος και Παλαιά Διαθήκη

/ [Πεμπτουσία](#)

Image not found or type unknown

Στην Παλαιά Διαθήκη διαφαίνεται σαφέστατα η κυριαρχική θέση που δίδεται στον άνθρωπο επί όλης της φύσεως. Η θέση όμως αυτή δεν είναι χωρίς κανόνες. Οι σχέσεις του ανθρώπου με το φυσικό οικοσύστημα εξετάζονται μέσα από το πρίσμα της σχέσης του ανθρώπου με τον Θεό, η οποία όμως λόγω της ανυπακοής του ίδιου στις άνωθεν εντολές διέπεται από το καθεστώς της πτώσης.

Μελετώντας την πηγή Ρ του βιβλίου της Γένεσης, διαπιστώνουμε πως εκεί περιγράφονται ανά ημέρα οι ενέργειες του Θεού κατά τη δημιουργία. Μέσω της διδασκαλίας αυτής, γίνεται κατανοητό πως όλη η Γη ανήκει στον Θεό και πως τόσο τα φυτά όσο και τα ζώα δέχονται άμεσα ή έμμεσα την ευλογία του Θεού.^[1] ^[2]

Ένα από τα κεφαλαιώδη σημεία αποτελεί η ιδιαίτερη θέση του ανθρώπου απέναντι στα υπόλοιπα δημιουργήματα. Ο άνθρωπος φαίνεται να καθίσταται άρχοντας και οικονόμος σε όλη τη γη: «καί εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καί καθ' ὁμοίωσιν, καί ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καί τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καί τῶν κτηνῶν καί πάσης τῆς γῆς καί πάντων τῶν ἔρπετων τῶν ἔρπόντων ἐπὶ γῆς γῆς. Καί ἐποίησεν ὁ Θεός τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καί θήλυ ἐποίησεν αὐτούς». (Γεν. 1,26-27).

Η σωστή ερμηνεία της εντολής του Θεού προς τον άνθρωπο για κυριαρχία έχει κορυφαία σημασία. Η παρερμηνεία της μπορεί να οδηγήσει τον άνθρωπο σε επιθετική συμπεριφορά απέναντι στη φύση και να αποτελέσει μία από τις αιτίες της οικολογικής κρίσης. Εάν ο άνθρωπος ερμήνευε σωστά και συνειδητοποιούσε πως η κυριαρχία του τον καθιστούσε υπεύθυνο για όλη την κτίση και επεδίωκε την ομαλή λειτουργία και την αρμονική συνύπαρξή του με το φυσικό περιβάλλον, πλείστα από τα «οικολογικά προβλήματα» δεν θα υπήρχαν στην εποχή μας.

Η παρουσία του Θεού στην κτίση δεν περιορίζεται μόνον στην περίοδο της δημιουργίας, αλλά με τη φυσική και υπερφυσική αποκάλυψή Του επεμβαίνει διαρκώς στην ιστορία. Αυτό σύμφωνα με τον Μαρά τεκμηριώνεται από τον Ψαλμό 103, 27 όπου: «πάντα πρός σέ προσδοκώσ, δούναι τήν τροφήν αύτών εις εύκαιρον». Το γεγονός της επέμβασης του Θεού στην ιστορία, αποδεικνύει πως ενδιαφέρεται διηλεκτώς για τη δημιουργία. Βιώνουμε, λοιπόν, μία ζωοδοτική – αγιαστική παρουσία του Θεού στην κτίση, η οποία τη διατηρεί σε μια κατάσταση σταθερότητας. Η παρουσία αυτή αποτελεί και εγγύηση του πως ο άνθρωπος δεν θα επανέλθει στην αρχική χαώδη² κατάσταση, η οποία θα σημάνει και την καταστροφή του.

Οι ακολουθίες του μικρού και μεγάλου Αγιασμού, καθώς και η ύπαρξη του Ευχολογίου είναι δείγματα της θέσεως του ανθρώπου ανάμεσα στο φυσικό περιβάλλον και στον Τριαδικό Θεό. Το πλήθος των καταγεγραμμένων ευχών, σχεδόν για όλες τις ασχολίες και ανάγκες εκείνης της εποχής και η επίκληση και αναφορά της Αγίας Τριάδας προς σωτηρία, μας φανερώνει την εικόνα του ανθρώπου ως ιερέα όλης της φύσεως. Μέσα από τον ψαλμό 103, τον Προοιμιακό, που καθημερινά διαβάζεται στην ακολουθία του Εσπερινού, ο ψαλμωδός διατυπώνει λόγο για τον εξαγιασμό όλης της φύσης αναφωνώντας «Ως εμεγαλύνθη τα έργα σου, Κύριε, πάντα εν σοφία εποίησας επληρώθη η γη της κτίσεως σου». Ο Θεός – Δημιουργός μεριμνά για τις ανάγκες των ανθρώπων, χωρίς όμως να αγνοεί τα ζώα, τα πτηνά, τα φυτά. Ποτίζει τη γη, ώστε να αναπτύσσονται οι καλλιέργειες και να καλύπτονται οι ανάγκες του ανθρώπου, συνεχίζοντας το έργο Του στους αιώνες. [\[3\]](#) [\[4\]](#)

Με τη μελέτη της Παλαιάς Διαθήκης μαθαίνουμε πως ο χριστιανός οφείλει να συμπεριφέρεται στη φύση με σεβασμό. Ζει συμφιλιωμένος μαζί της και τρέφεται από τα προϊόντα της. Γνωρίζει πως οι δυνατότητές της δεν είναι απεριόριστες και φροντίζει ώστε να μη τις εξαντλεί.

Συγκεκριμένα, συναντάμε στο βιβλίο της Εξόδου και συγκεκριμένα στο 23 κεφάλαιο την προτροπή «Έξ έτη σπερεΤς τήν γην σου καί συνάξεις τα γεννήματα

αύτης· τφ δέ ἐβδόμφ ἀφεςιν ποιήσεις καί ἀνήσεις αὐτήν, καί ἐδονται οἱ πτωχοί τοῦ ἔθνους σου, τα δέ ὑπολειπόμενα ἐδεταί τα ἀγρία θηρία, οὕτω ποιήσεις τον ἀμπελωνά σου καί τον ἔλαιωνά σου. Ἐξήμέρας ποιήσεις τα ἔργα σου, τη δέ ἡμέρη τη ἐβδόμη ἀνάπαυς/ς, /να ἀναπαύσηται ὁ βούς σου καί το ὑπόζυγιόν σου, καί /να ἀναψύξη ὁ υἱός της παιδίσκης σου καὶ ὁ προσήλυτος». Η σύνεση καὶ ἡ εγκράτεια ἀπέναντι στη φύση, τόσο στο φυτικό ὅσο καὶ στο ζωικό βασίλειο, μας παροτρύνει προς μία λελογισμένη χρήση της. Υπάρχει ειδική μέριμνα για τα ζῶα, ὡστε να ἔχουν χρόνο για να ἀναπαυθούν, χωρίς να γίνεται κατάχρηση των δυνατοτήτων τους. Η μη καλλιέργεια των ἐκτάσεων για ἕνα ἔτος ἀνά ἕξι καλλιεργητικές περιόδους εἶναι μία τεχνική που συνίσταται καὶ σε σύγχρονες μεθόδους οικολογικῆς ἢ αειφορικῆς παραγωγῆς φανερώνοντας σεβασμό στο οικοσύστημα.

Ο ἄνθρωπος στο πνευματικό πλαίσιο της Παλαιᾶς Διαθήκης νοθετεῖται, ὡστε να αισθάνεται ευθύνη ἀπέναντι στον κόσμο καὶ στον Θεό καὶ να σέβεται το κάλλος της δημιουργίας. Για περιπτώσεις πολέμου, ὑπάρχει ειδική μέριμνα για το φυσικό κόσμο καὶ ιδιαίτερα για τα καρποφόρα δέντρα, τα οποία δεν ὑπάρχει λόγος να καταστραφούν παρά μόνον να χρησιμοποιηθούν οά βρώσιμοι καρποί τους. «Ἐάν δε περικαθήσης περί πόλιν μίαν ἡμέρας πλείους ἐκπολεμήσαι αὐτήν εἰς κατάλησιν αὐτῆς, οὐκ ἐξολοθρεύσεις τα δέντρα αὐτῆς ἐπιβαλεῖν ἐπ’ αὐτά σίδηρον, ἀλλ’ ἡ ἀπ’ αὐτοῦ φαγή, αὐτό δε οὐκ ἐκκόψεις μη ἄνθρωπος το ξυλον το εν τω ἀγρω εἰσελθεῖν ἀπό προσώπου σου εἰς τον χάρακα;»)^{[5] [6]}

Η σωστή σχέση που καλεῖται ὁ ἄνθρωπος να ἀναπτύξει με την κτίση, στηρίζεται στο ιδιαίτερο προνόμιο της ευθύνης καὶ της ἐλευθερίας του ἀνθρώπου καὶ ἐντάσσεται στη σωστή σχέση του ἀνθρώπου με τον Θεό, καθῶς θεωρεῖται πως ἡ κτίση βοηθά τον ἄνθρωπο να γνωρίσει τον Θεό καὶ να ἐπικοινωνήσει μαζί του. Καταλήγοντας στην θεώρηση αὐτή, θα σημειώναμε ὅτι ἡ σύνδεση Θεολογίας με την Οικολογία εἶναι ἐμφανῆς ἀπό κάθε θεωρητικῆς ἢ ἀπλῆς ἐμπειρικῆς προσέγγιση.

Σημειώσεις

[1] Μαράς, 2008, σ. 148.

[2] Μαράς, 2008, σ. 149.

[3] Ζορμπάς, 2002, σ.321.

[4] Δοσίθεος, ἀρχιμ. σ. 30.

[5] Μπαλατσούκας, 1996, σ. 88.

[6] Μαράς, 2008, σ. 151

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «Αρχή της Αειφορίας και Ορθόδοξο ήθος: Μία νέα προοπτική στην οικολογική ηθική», του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡ. ΤΣΟΥΡΑΠΑ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Χρήστο Τερέζη και αξιολογητές τους Νικόλαο Κόϊο και Βασίλειο Φανάρα.